

DE GESCHIEDENIS VAN ONZE PATRIA IN HET KORT.

Jos Daniëls

Onze naam.

In het midden van de 19de eeuw kwamen gelijkgezinden veelvuldig samen niet alleen om over politiek te praten maar ook om zich politiek te engageren. Eigenlijk hadden ze hiervoor geen vereniging nodig maar wel een lokaal, waarin een stijlvolle gelagzaal centraal stond en waarin eveneens ruimte was voor sportclubs, fanfares, toneelgroepen en feestvieringen.

De katholieken deden dat dikwijls onder de naam *Patria*, de socialisten onder de naam *Germinal*. Hier en daar komt men deze namen nog tegen, o.a. bij de voetbalclubs *Germinal Beerschot* en *Patria Tongeren*.

In Kortrijk draagt een monumentale herenwoning nog altijd de naam van de *Patria* die er vroeger gevestigd was. **Maar in Leuven, en dat is uniek, is er nog steeds een *Patriahuis*, een *Patriakring* en de vzw *Patria*.**¹

Onze oorsprong.

In de tweede helft van de 19de eeuw kocht een Leuvense groep van katholieke notabelen, een grote herenwoning in de Tiensestraat nr. 44. Vooraan werd een gelagzaal ingericht, achteraan werd een feestzaal en een turnzaal gebouwd en het geheel kreeg de naam *Patria*.

De kopers waren welstellende burgers, meestal franssprekenden, zoals notarissen, advocaten, professoren, industriëlen, bankiers en hogere ambtenaren. Zij betaalden

¹ Er ligt in de Tiensestraat ook nog een Patriaparking en een Patriacomplex, maar dat weten alleen de eigenaars. En "complex" duidt hier op een complex van gebouwen en niet op een fysische afwijking.

² Een Juistere datum hebben we niet.

belasting en hadden dus stemrecht dat ze met overtuiging gebruikten voor de katholieke partij.

Voor hun bijdragen in de aankoop van het huis kregen ze deelbewijzen. Een vennootschap hadden ze niet nodig en een vereniging met een huisreglement al evenmin.

Ze waren begaan met de “gewone mensen” en zorgden voor hun gezondheid en/of ontwikkeling door een turnkring op te richten en een fanfare.

Na de eerste wereldoorlog echter kwam er een andere samenleving op gang. Vanaf 1930 kwam de macht in de katholieke partij langzaam maar zeker in handen van de sterk georganiseerde standen van arbeiders, boeren en middenstanders.

Zo verdween bij veel Patria-eigenaars de interesse voor het gebouw en de kringwerking. Enkelen onder hen hebben dan, kort na 1921³, de VZW Patria opgericht. Ze vroegen de eigenaars om hun deelbewijzen af te staan aan de VZW en veronderstelden na tien jaar dat de families, die ze niet bereikt hadden, niets meer zouden vragen.

De VZW Patria was eigenaar van het gebouw en moest bijgevolg ook de onderhoudskosten betalen. Om enige inkomsten te genereren werd in 1930 een Leuvense kas voor Kindertoeslag opgericht die echter de concurrentie met de breder georganiseerde instellingen van de standen niet aankon en in 1991 tenslotte, na 20 jaar doodstrijd, in vereffening ging.

Het Patria huis van de Tiensestraat 44

D e
f o t o

rechts dateert van 1910. Ze toont de aansluiting van de Muntstraat met de Tiensestraat. Het eerste gebouw, met gekantelde hoeksteen en poort achter de pomp, is Gemeenteschool nr. 1. Het volgende, met de hoge straatmuur, is de kazerne Debay. En de witte zijgevel is die van het Patriagebouw. De twee eerste gebouwen werden in 1957 afgebroken om achterin het stedelijk zwembad te bouwen, dat in 2007 werd afgebroken.

³ Jaar waarin de Wet op VZW's verscheen

Vooraan werd de Fabiolabuilding gebouwd, een complex met winkels en studio's in Expo 58 stijl. Een strook bleef onbebouwd en werd een, achter reclameborden verstopte, parking voor het stadspersoneel. En daarnaast lag, zoals te zien op de foto links, (1960?) het Patriagebouw te verkommeren.

In 1971 viel eindelijk de beslissing om het gebouw te verkopen. Men dacht een betere prijs te krijgen als men de naakte grond kon aanbieden en vond een afbreker die dat gratis wilde doen omdat hij een deel van de gevel kon verkopen aan het openluchtmuseum in Bokrijk. Iemand die hem de stenen zag nummeren werd achterdochtig en protesteerde bij de Commissie van Monumenten. Hij beweerde dat Patria een klasseringsprocedure negeerde, waarin nog maar enkele stukken ontbraken. De commissie heeft daar niet op gereageerd en kort na de afbraak is de grond verkocht voor 22.000.000 BEF. Hij werd voorlopig toegevoegd aan de vuile parking van het stadspersoneel.

In 1988 werd het volledige terrein verkocht aan een promotor die er een winkelgalerij bouwde, een hotel met 99 kamers, twee appartementsblokken, en een ondergrondse parking. Even werd er gespeeld met de naam *Patriasite*, maar het werd tenslotte het Alfons Smetsplein⁴ met het huidige Pentahotel, een aantal Thaise restaurants en winkels, de Patriaparking en het Patriacomplex. Later maakte de voorgevel van de Zwembadsite van dat plein een stadsplein i.p.v. een open ruimte. Met het geld van de verkoop werden VZW schulden afbetaald en werd in 1975 het herenhuis in de Leopoldstraat gekocht en ingericht. Het saldo werd in reserve gehouden en veilig belegd, maar de Fortisramp deed pijn.⁵

Wat geschiedenis over dat gebouw.

Voor de Leuvenaars was Patria lange tijd “het” lokaal van de katholieken. In het Leuvens waren zij de *sussen*, terwijl de socialisten de *sossen waren*. Was het meer dan een woordspeling, dat *sussen* ?

Een tragisch voorval op 18 april 1902. Die dag zou in het parlement gestemd worden over de veralgemening van het stemrecht. Veel katholieken waren tegen. De gewone man was volgens hen onvoldoende geïnformeerd om met kennis van zaken te stemmen. De socialisten waren hevige voorstanders en hadden die dag betogingen georganiseerd die in Leuven uit de hand liepen. De burgerwacht was in paniek geraakt toen betogers richting Patria chargeerden. Ze heeft geschoten en twee jonge betogers werden dodelijk geraakt. Een gedenkplaat vooraan in de Muntraat eert hen.

1914-1918.Huisvesting van het Comiteit. Dadelijk na het uitbreken van de eerste wereldoorlog hebben enkele groot-industriëlen (Solvay, Francqui) met medewerking van de schatrijke Herbert Hoover het *Nationaal Hulp- en voedingscomité* opgericht. Het kocht en kreeg in Amerika en vele andere landen voedingsmiddelen en kleren die langs de gemeenten om werden verdeeld tussen de burgers. Voor Leuven gebeurde dat, vier jaar lang, in de Patria.

⁴ Een Leuvense CVP-burgemeester uit de jaren 60.

⁵ Juiste cijfers zijn niet bekend. Er loopt een verhaal dat de toenmalige voorzitter Schot de inrichting betaalde en een ander verhaal over een schenking aan UCL uit medeleven met hun gedwongen vertrek uit Leuven. Documenten die het een en ander ontkennen of bevestigen zijn er niet.

En dan onze *Kring Patria*.

Ferdinand Nelis die sinds 1935 met het wel en wee van Patria meeleeft, heeft in 1994 zijn herinneringen opgeschreven. De Kring Patria, schrijft hij, werd in 1953 opgericht, maar eigenlijk, schrijft hij verder, was het geen stichting maar het begin van een groeiproces. In oktober 1961 schrijft hij statuten die als volgt beginnen: *Heden stichten ondergetekenden een vereniging die de naam "Kring Patria Leuven" draagt*. Maar er werd nooit iets getekend, goedgekeurd of gepubliceerd.

Ferdinand Nelis werd rond 1960 wel voorzitter van de kring Patria die leden wierf bij de vooraanstaande katholieken en causeriediners organiseerde in Salons Georges. In 1975 werd hij opgevolgd door Hugo Vandenberghe die vanaf 1977 de causeriediners kon organiseren in ons huis in de Leopold 1 straat nr. 18. Nadien kwamen er nieuwe voorzitters die regelmatig hetzelfde deden.

Een kring werd dus nooit gesticht maar is er wel. De leden voelen zich thuis in het huis dat de VZW Patria, die wel ooit gesticht werd (kort na 1921), ter beschikking stelt.